

Κοινοβουλευτική Ομάδα

Λεωφ. Ηρακλείου 145, 14231 ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ,
τηλ.: 2102592213, 2102592105, 2102592258, fax: 2102592097
e-mail: ko@vouli.kke.gr, http://www.kke.gr
Γραφείο Βουλής: 2103708168, 2103708169, fax: 2103707410

Προς το Προεδρείο της Βουλής

ΑΝΑΦΟΡΑ

Για τον κ. Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας

Θέμα: Να μην αδειοδοτηθεί εγκατάσταση ανεμογεννητριών στα όρη Νεμέρτσικα-Κουτσόκρανο της Περιφέρειας Ηπείρου

Κατέθεσαν **ΑΝΑΦΟΡΑ** την Επιστολή της Πολιτιστικής Αδελφότητας Μεροπαίων Πωγωνίου Ιωαννίνων, στην οποία ζητούν να μην αδειοδοτηθεί εγκατάσταση ανεμογεννητριών στα όρη Νεμέρτσικα-Κουτσόκρανο, λόγω της μεγάλης πιθανότητας βλαβερών συνεπειών της λειτουργίας των αιολικών πάρκων στο περιβάλλον, την ευζωία των κατοίκων καθώς και την οικοανάπτυξη των γύρω γεωγραφικών περιοχών.

Αθήνα 07/02/2024

Οι καταθέτοντες βουλευτές

Έξαρχος Νίκος

Διγενή Σεμίνα

Μανωλάκου Διαμάντω

Παπαναστάσης Νίκος

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΔΕΛΦΟΤΗΤΑ

30.01.2024

ΜΕΡΟΠΑΙΩΝ ΠΩΓΩΝΙΟΥ**ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ****Σωματείο αναγνωρισμένο****Έτος ιδρύσεως 1927****Email. meropaiioithess@gmail.com****Ταχ. Διεύθυνση: Φράγκων 13****TK 54626 - Θεσσαλονίκη**

Θεσσαλονίκη,

Προς: ΠΡΟΕΔΡΟ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**κ.Κωνσταντίνο Τασούλα**

Υπουργό Περιβάλλοντος & Ενέργειας

ΘΕΟΔΩΡΟ ΣΚΥΛΑΚΑΚΗ

Περιφερειάρχη Ηπείρου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟ ΚΑΧΡΙΜΑΝΗ

Δήμαρχο Πωγωνίου

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟ ΚΑΨΑΛΗ

ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΚΟΜΜΑΤΩΝ:

Νέα Δημοκρατία

ΣΥΡΙΖΑ

ΠΑΣΟΚ-Κίνημα Αλλαγής

ΚΚΕ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΥΣΗ

Δημοκρατικό Πατριωτικό Κίνημα «ΝΙΚΗ»

Πλεύση Ελευθερίας

Νέα Αριστερά

Βουλευτές Ν. Ιωαννίνων

ΟΦΥΠΕΚΑ

Πανεπειρωτική Συνομοσπονδία Ελλάδος

Ομοσπονδία Αδελφοτήτων & Ενώσεων Επαρχίας Πωγωνίου Ηπείρου

Θέμα: «Διαμαρτυρία για πιθανή εγκατάσταση Αιολικών Πάρκων στο όρος ΝΕΜΕΡΤΣΙΚΑ (ΔΟΥΣΚΟ, ΜΕΡΟΠΗ) και στο όρος ΚΟΥΤΣΟΚΡΑΝΟ»

Σχετικά με το ανωτέρω θέμα και μετά από αίτημα για την έκδοση σχετικών αδειοδοτήσεων από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (ΡΑΕ) / ΒΕΒ – 1489/2020 (ΑΔΑ: Ψ0Ε41ΔΞ-Υ47 και Ψ0ΝΥΙΔΞ-Κ7Λ), σας θέτουμε Α) ενημερωτικές πληροφορίες για τα όρη ΝΕΜΕΡΤΣΙΚΑ (ΔΟΥΣΚΟ, ΜΕΡΟΠΗ)

και ΚΟΥΤΣΟΚΡΑΝΟ της περιοχής Πωγωνίου Ηπείρου και Β) τους προβληματισμούς και την τεκμηριωμένη εναντίωσή μας για όποια πιθανή εγκατάσταση ανεμογεννητριών σε τοποθεσίες των προαναφερθέντων ορών εντός περιοχής Πωγωνίου.

A. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Το Πωγώνι, αποτελεί συνοριακό κομμάτι της Ηπείρου στο νομό Ιωαννίνων. Συνορεύει με Αλβανία (ΒΔ), με τις περιοχές Κόνιτσας και Ζαγορίου (ΒΑ) και με το νομό Θεσπρωτίας (Ν) Το φυσικό κάλλος, ο από αρχαιοτάτων χρόνων πολιτισμός και η εθνικής σημασίας ιστορία του Πωγωνίου, ελκύουν εδώ και χρόνια επισκέπτες και επιστήμονες. Ιστορικά στην περιοχή ανήκαν 38 χωριά (*Παλαιό Πωγώνι*). Παλαιότερα αποτελούσε μεγαλύτερη σε έκταση ανθρωπογενή κοινότητα, ωστόσο ιστορικές συγκυρίες καθόρισαν τα σημερινά του όρια. Το Πωγώνι παρουσιάζει ανά τους αιώνες **ισχυρό ιστορικό, θρησκευτικό και πολιτιστικό αποτύπωμα**. Η **πλούσια μουσική παράδοσή του** βασίζεται στην αρχαία πεντατονία. Οι οικισμοί απλώνονται στην περιοχή σε υψόμετρο κάτω των 1000μ, αρκετοί κοντά στα σύνορα, και χαρακτηρίζονται από στοιχεία τοπικής παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (*οικίες, ιστορικά κτίρια, εκκλησίες/ξωκλήσια, καλντερίμια, γεφύρια κ.α*). Η τοπική γαστρονομία βασίζεται στα υψηλής ποιότητας ντόπια προϊόντα, καθώς και στη διατήρηση παραδοσιακών συνταγών. Ως περιβάλλον, η περιοχή διατηρεί ανόθευτη ομορφιά και φυσικότητα τοπίου, εξαιτίας διατήρησης παραδοσιακών χρήσεων γης και δραστηριοτήτων καθώς και ήπιου οικοτουρισμού. Υπερώριμα δρυοδάση, αξιόλογες περιπατητικές και ορειβατικές διαδρομές, κοιλάδες ποταμών, πηγές και χαράδρες, σε συνδυασμό με μνημεία λαϊκού πολιτισμού παραδοσιακής αρχιτεκτονικής συνθέτουν το τοπίο. Το μεγαλύτερο μέρος του Πωγωνίου (70%) καλύπτεται από υπερώριμα δάση διαφόρων ειδών δρυών. Διαθέτει **σημαντικούς οικοτόπους για διαβίωση, αναπαραγωγή και εξέλιξη σπάνιων και απειλούμενων ζώων και φυτών παγκόσμιου ενδιαφέροντος**. Στην περιοχή εντοπίζονται **15 διαφορετικοί τύποι οικοτόπων**, το οποίο, δηλώνει **μεγάλη διαφοροποίηση οικοσυστημάτων** για τη μικρή έκτασή του. Για το λόγο αυτό, εντοπίζονται στην περιοχή α) Υψηλή Βιοποικιλότητα και β) Σημαντικά Ενδιαιτήματα Πανίδας-Χλωρίδας. Το μεγαλύτερο μέρος του Πωγωνίου θεσμοθετήθηκε ως **ΖΩΝΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΠΟΥΛΙΑ [ΖΕΠ] Natura 2000 GR2130010: Όρος Δούσκο, Ωραιόκαστρο, Δάσος Μερόπης, Κοιλάδα Γορμού, Λίμνη Δελθινακίου** χαρακτηρισμένη ως πολύ σημαντική περιοχή για τα πουλιά της Ευρώπης (Important Bird Areas - IBAs) με σπάνια και απειλούμενα είδη. Η συγκεκριμένη περιοχή χαρακτηρίζεται από ποικιλία οικοτόπων (τύποι οικοτόπων σύμφωνα με τις οδηγίες 92/43/ΕΟΚ: 4090, 8210, 9270, 924Α, 92Α0, 92C0, 9560, 925Α, 5350).

B. ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΟΡΟΣ ΝΕΜΕΡΤΣΙΚΑ

B1. ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ

Η οροσειρά Νεμέρτσικα βρίσκεται στο βορρά Πωγωνίου, και ονομάζεται αλλιώς Δούσκο (η ονομασία προέρχεται από την αρχαία λέξη «δρυς») ή Μερόπη και αποτελεί το νότιο τμήμα της ορεινής αλυσίδας Τρεμπέσιν-Ντέμπελ-Νεμέρτσικα. Το όρος έχει μέγιστο υψόμετρο 2496μ. με την κορυφή Μερόπη (2209μ) τη υψηλότερη κορυφή σε ελληνικό έδαφος Είναι ενιαίο ορεινό συγκρότημα μήκους πάνω από 50 χλμ. που εκτείνεται από τα στενά της Κλεισούρας έως το Καλπάκι. Στην έκτασή του εντάσσονται οι παράπλευρες περιοχές του όρους Κουτσόκρανου, λίμνης Ζαραβίνας, ακόμα και του όρους Μπόζοβου και ανατολικά μέχρι τη ροή Αώου του Βιούσα της Αλβανίας. Όλη αυτή η έκταση επηρεάζεται κλιματολογικά, υδρολογικά και περιβαλλοντικά από τον όγκο της Νεμέρτσικα, αλλά συνθέτει επίσης την κοινωνική και

πολιτιστική ταυτότητα και παράδοση του Πωγωνίου. Γεωλογικά, πρόκειται για ασβεστολιθικό βουνό που σχηματίζει ένα τεράστιο αντίκλινο στην κοιλάδα του ποταμού Αώου. Το βουνό χαρακτηρίζεται από απότομους βράχους, αλπικά τοπία και δασώδεις πλαγιές. Στους πρόποδες της Νεμέρτσικας είναι χτισμένα τα χωριά *Δρυμάδες, Κακόλακκος, Μερόπη, Παλαιόπουργος, Κάτω Μερόπη, Κεφαλόβρυσο και Βασιλικό Πωγωνίου*.

B2 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ-ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ

ΒΛΑΣΤΗΣΗ

- Μεγάλη βιοποικιλότητα με καταγραφή 69 φυτικών taxa στα σύνορα του όρους με Αλβανία και 52 φυτικά taxa στα χωριά στις πλαγιές του όρους. Η Νεμέρτσικα είναι στο μεγαλύτερο μέρος της απογυμνωμένη παρουσιάζοντας εναλλαγές βλάστησης με δάση, αλπικές ζώνες και λιβάδια. Το δασωμένο μέρος της αποτελείται κυρίως από δάση/συστάδες με υπερώριμες βελανιδιές- γηραιά και μεγάλα σε ύψος και μέγεθος κώμης που απλώνονται στις χαμηλές πλαγιές γύρω από τους παραδοσιακούς οικισμούς (π.χ. *Μερόπη, Κάτω Μερόπη, Σταυροσκιάδι, Βασιλικό, Πωγωνίσκος*). Εντοπίζονται 5 διαφορετικά είδη βελανιδιάς που υβριδίζουν: *Quercus Frainetto, Quercus Cerris* (άγρια βελανιδιά), *Quercus pubescences* (δέντρο) και *Quercus Macedonia* (μακεδονική βελανιδιά), *Quercus ilex* (Άρια, Δρυς) αιιθαλής βελανιδιά. Το είδος που εποικίζει εξαρτάται από τον τόπο. Το *Juniperus communis* (θαμνόδεντρο) σχηματίζει θαμνώνες στην περιοχή του όρους, επίσης υπάρχουν και δάση μαλόκεδρου. (Η μακεδονική δρυς και ο μαλόκεδρος χρήζουν ειδικής προστασίας). Η διατήρηση της υψηλής βιοποικιλότητας πανίδας της περιοχής οφείλεται σημαντικά στις εκτεταμένες εκτάσεις υπερώριμων βελανιδιών. Επίσης φύονται σφενδάμια, οστруές, γάβροι, λεπτοκαρυές (ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΠΩΓΩΝΙΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ 2008, Yanina Benedetti et al. 2021).
- Πλήθος άγριων αρωματικών, φαρμακευτικών και ιδιαίτερου κάλλους φυτών, αρκετά από αυτά σπάνια/απειλούμενα σύμφωνα με επίσημες διεθνείς λίστες ICUN, CITES): *πανσέδες, Sideritis scardica* (μια από τις καλύτερες ποικιλίες τσαγιού), *ρίγανη, λεβάντα, δυόσμος, μέντα, χαμομήλι, σαλέπι* και τα *καλλωπιστικά είδη κίτρινος αμάραντος (Ελίχρυσον), Frillitaria thesala, Nepeta parnasica, Lillium chalcidonium*. Ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας αποτελεί η ύπαρξη των ειδών *Solenanthes albanicus* (είδος υπό εξαφάνιση), και *Crocus novicii*, είδος κρόκου μοναδικό στην Ελλάδα.
- Μεγάλη βιοποικιλότητα άγριων μανιταριών λόγω της μεγάλης δρυοκάλυψης στην περιοχή.
- Υψηλή βιοποικιλότητα άγριων ορχιδεών. Τουλάχιστον 15 είδη άγριων ορχιδεών εντοπίστηκαν στην περιοχή της Νεμέρτσικας, αρκετά διαφορετικά σε σχέση με αυτά της περιοχής Ζαγορίου και κάποια σπάνια π.χ. η *Epiractis sp*. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι μόνο στο Πωγωνί έχουν καταγραφεί πάνω από 50 είδη άγριων ορχιδεών.

ΠΑΝΙΔΑ

- Υψηλή βιοποικιλότητα ορνιθοπανίδας: Εντοπίστηκαν στην περιοχή 86 είδη πουλιών (43 αναπαραγόμενα επιδημητικά είδη, 36 αναπαραγόμενοι επισκέπτες, 4 χειμερινοί επισκέπτες, 4 είδη με άγνωστο καθεστώς παρουσίας), από τα οποία τα 79 φωλιάζουν (ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 2008).
- Υπαρξη σπάνιων και απειλούμενων ειδών ορνιθοπανίδας (σύμφωνα με IUCN, Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο): Βασιλαετός (*Aquila heliaca*), Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*), Χρυσαιετός (*Aquila chrysaetos*), Φιδαετός (*Circus gallicus*), Γερακαετός (*Aquila pennata*), Σφηκιάρης (*Pernis ptilorhynchus*), Σαΐνι (*Accipiter brevipes*), Κικινέζι (*Falco naumanni*), Κοκκινόκαλιακούδα, (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*), Χιονόστρουθος (*Monticola nivalis*) ο οποίος ζει αποκλειστικά σε ψηλές αλπικές περιοχές.

Ακολουθεί αναφορά επιλεκτικών πληροφοριών από τα Πρακτικά της 11ης Τακτικής Συνεδρίασης (26.07.2021) του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων (ΟΦΥΠΕΚΑ), ΑΔΑ 92: ΘΞ46Ψ8ΒΛ-9 Ε90) (βλ. βιβλιογραφία) με θέμα: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΗΜΑΝΤΙΚΩΝ ΕΙΔΩΝ ΟΡΝΙΘΙΠΑΝΙΔΑΣ ΤΗΣ ΖΕΠ GR2130010 «ΟΡΟΣ ΔΟΥΣΚΟΝ, ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟ, ΔΑΣΟΣ ΜΕΡΟΠΗΣ, ΚΟΙΛΑΔΑ ΓΟΡΜΟΥ ΚΑΙ ΛΙΜΝΗ ΔΕΛΒΙΝΑΚΙΟΥ» ΩΣ ΠΡΟΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΙΟΛΙΚΩΝ ΣΤΑΘΜΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (ΑΣΠΗΕ):

1. **Τακτική παρουσία σημαντικών και απειλούμενων ειδών σε περιοχές χωροθέτησης των ΑΣΠΗΕ:** Χρυσαιτός (*Aquila chrysaetos*), Φιδαετός (*Circaetus gallicus*), Γερακαετός (*Aquila pennata*), Σφηκιάρης (*Pernis apivorus*), Σαΐνι (*Accipiter brevipes*), Κικινέζι (*Falco naumanni*), Κοκκινοκαλιακούδα (*Pyrrhocorax pyrrhocorax*). Συγκεκριμένα:
2. **Αναπαραγωγή και διαβίωση ενός (1) ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ αναπαραγόμενου ζευγαριού Χρυσαιτού και ενός μόνο υποενήλικου ατόμου** που διατηρούν επικράτεια νότια της ΖΕΠ, σε ιδιαίτερα κοντινές θέσεις των ΑΣΠΗΕ. Η θέση της φωλιάς του ζευγαριού στη θέση «Δούσκον όρος» βρέθηκε σε απόσταση μόλις 2,8 χιλιομέτρων από την πλησιέστερη ανεμογεννήτρια του σχεδιαζόμενου ΑΣΠΗΕ με ΑΔ-01883 και σε απόσταση 3,2 χιλιομέτρων από την πλησιέστερη ανεμογεννήτρια του σχεδιαζόμενου ΑΣΠΗΕ με ΑΔ-01924 στη θέση «Βελανιδιά».
3. **Παρουσία 7 αναπαραγόμενων ζευγαριών του είδους Φιδαετός** στη ΖΕΠ GR2130010 Οι θέσεις «Δούσκον όρος», και «Κουτσόκρानο» αποτελούν κρίσιμα ενδιαιτήματα διατροφής του είδους. Διελεύσεις ατόμων για αναζήτηση λείας έχουν καταγραφεί στο σύνολο των υπό κατασκευή ανεμογεννητριών και των δύο ΑΣΠΗΕ. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία, το είδος παρουσιάζει θνησιμότητα λόγω πρόσκρουσης στα πτερύγια των ανεμογεννητριών.
4. **Παρουσία ενός (1) ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ αναπαραγόμενου ζευγαριού του είδους Γερακαετός και τουλάχιστον ακόμα ενός περιφερειακά αυτής** στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ(ΑΔ-06489) στη θέση «Κουτσόκρानο». Ο Γερακαετός αποτελεί απειλούμενο είδος (κατηγορία Κινδυνεύον- ΕΝ, Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/147/ΕΚ) και είναι είδος χαρακτηρισμού της ΖΕΠ GR2130010. Στην περιοχή Νεμέρτσικας, δηλώθηκε θέση εγκατάστασης ΑΣΠΗΕ σε απόσταση μικρότερη των 3 χιλιομέτρων από την θέση φωλιάσματος του είδους και βρίσκεται εντός της επικράτειας του ζευγαριού Γερακαετών της ΖΕΠ και εντός του κρίσιμου ενδιαιτήματος διατροφής του. Το είδος έχει καταγραφεί να διέρχεται εντός της επικίνδυνης ζώνης πρόσκρουσης από το σύνολο των υπό κατασκευή ανεμογεννητριών των εν λόγω ΑΣΠΗΕ. Με βάση τη διεθνή βιβλιογραφία αποτελεί είδος ευαίσθητο στην χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ κυρίως λόγω θνησιμότητας από πρόσκρουση στα πτερύγια ανεμογεννητριών.
5. **Παρουσία 9 τουλάχιστον αναπαραγόμενων ζευγαριών του είδους Σφηκιάρης** εντός των ορίων της ΖΕΠ GR2130010. Είναι προστατευόμενο είδος και περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Ο ΑΣΠΗΕ με ΑΔ-01883 στη θέση «Δούσκον όρος» όσο και ο ΑΣΠΗΕ με ΑΔ -06489 στη θέση «Κουτσόκρानο» βρίσκονται εντός των κρίσιμων ενδιαιτημάτων διατροφής του είδους ενώ ταυτόχρονα διελεύσεις του είδους έχουν καταγραφεί και από τους δύο ΑΣΠΗΕ.
6. **Παρουσία 4 αναπαραγόμενων ζευγαριών του είδους Σαΐνι**, στα χαμηλότερα υψόμετρα της περιοχής εντός των ορίων της ΖΕΠ GR2130010. Το Σαΐνι είναι ένα από τα είδη χαρακτηρισμού της εν λόγω ΖΕΠ και περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Το είδος έχει παρουσία στην περιοχή εγκατάστασης και των τριών ΑΣΠΗΕ, όμως ιδιαίτερη σημασία έχει το γεγονός ότι η θέση της φωλιάς ενός ζευγαριού βρίσκεται εντός της περιοχής χωροθέτησης μιας ανεμογεννήτριας του ΑΣΠΗΕ με ΑΔ-01883 στη θέση «Δούσκον όρος». Από τις 15 συνολικά ανεμογεννήτριες του εν λόγω ΑΣΠΗΕ, οι 3 βρίσκονται εντός της επικράτειας ενός αναπαραγόμενου ζευγαριού.
7. **Παρουσία του είδους Κικινέζι**. Αποτελεί απειλούμενο είδος (κατηγορία Τρωτό-VU- Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο, παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/147/ΕΚ. Καταγράφηκαν άτομα του είδους να αναζητούν λεία στα αλπικά λιβάδια της Νεμέρτσικας κατά τις προμεταναστευτικές συγκεντρώσεις. Στον ορεινό όγκο της Νεμέρτσικας, από πρόσφατες καταγραφές, τουλάχιστον 70 άτομα αναζητούν λεία καθημερινά κατά το διάστημα Αυγούστου-Σεπτεμβρίου. Επίσης πραγματοποιούν ομαδικές συγκεντρώσεις για κούρνισμα στο όρος. Το είδος έχει παρουσία

στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ με ΑΔ-01883 στη θέση «Δούσκον όρος». Τμήμα του υπό κατασκευή ΑΣΠΗΕ βρίσκεται εντός του ενδιαιτήματος διατροφής του είδους, με διελεύσεις ατόμων στις 3 εκ των 15 συνολικά ανεμογεννητριών του σχεδιαζόμενου ΑΣΠΗΕ.

8. **Παρουσία Κοκκινοκαλιακούδας.** Η Κοκκινοκαλιακούδα είναι απειλούμενο είδος σύμφωνα με το Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο (κατηγορία Κινδυνεύον- ΕΝ, παράρτημα Ι της οδηγίας 2009/147/ΕΚ). Πρόκειται για είδος που έχει υποστεί δραματική μείωση ή έχει εξαφανιστεί από αρκετές ορεινές περιοχές της ηπειρωτικής Ελλάδας. Τουλάχιστον 40 άτομα και ελάχιστο πληθυσμό τα 15 ζευγάρια κυρίως εντοπίσθηκαν στο βουνό. Τα μεγαλύτερα υψόμετρα της Νεμέρτσικας αποτελούν μια από τις ελάχιστες ορεινές περιοχές με παρουσία του είδους στην Ελλάδα και το βουνό διατηρεί έναν από τους σημαντικότερους πληθυσμούς σε εθνικό επίπεδο. Από τους 3 σχεδιαζόμενους ΑΣΠΗΕ το είδος έχει παρουσία στην περιοχή εγκατάστασης του ΑΣΠΗΕ με ΑΔ-01883 στη θέση «Δούσκον όρος». Συγκεκριμένα ένα τμήμα του υπό κατασκευή ΑΣΠΗΕ βρίσκεται εντός του ενδιαιτήματος διατροφής του είδους, καθώς μεικτοί πληθυσμοί Κοκκινοκαλιακούδων και Κιτρινοκαλιακούδων έχουν καταγραφεί να αναζητούν τροφή και να πραγματοποιούν διελεύσεις στις 3 εκ των 15 συνολικά ανεμογεννητριών του σχεδιαζόμενου ΑΣΠΗΕ.
 9. **Περιστασιακή εμφάνιση Ασπροπάρης.** Ο Ασπροπάρης έχει εξαφανιστεί από την περιοχή Δούσκο. Υπήρχαν ζευγάρια στο φαράγγι Κουβαρά δίπλα στο όρος Κουτσόκρανο. Όμως 2 φωλιές του είδους στην Αλβανία είναι στην περιφέρεια ΖΕΠ (η μια κοντά στο χωριό Ορεινό Πωγωνίου και η άλλη ανατολικά του αλβανικού τμήματος της Νεμέρτσικας. Οπότε περιστασιακά και σπάνια κάποιο άτομο από αυτά τα ζευγάρια εμφανίζεται και το Πωγώνι (αναφορά από Δρ. Νίκο Μπούκα, ειδικό ορνιθολόγο μελετητή ορνιθοπανίδας Πωγωνίου).
 10. **Περιστασιακή εμφάνιση Γυπαετού.** Το είδος έχει εξαφανιστεί από όλα τα Βαλκάνια (μόνο στην Κρήτη επιβιώνει). Η Νεμέρτσικα αποτελεί μια από τις κατάλληλες περιοχές για το είδος, λόγω μεγάλων εκτάσεων απότομων και δυσπρόσιτων ορθοπλαγιών στα αλπικά λιβάδια όπου το είδος μπορεί να φωλιάσει και που αναζητεί ζώα βοσκής ως λεία. Μια από τις τελευταίες παρατηρήσεις Γυπαετού (ένα άτομο) στη Νεμέρτσικα ήταν το έτος 2000 (αναφορά από Δρ. Νίκο Μπούκα, ειδικό ορνιθολόγο μελετητή ορνιθοπανίδας Πωγωνίου).
 11. **Περιστασιακή εμφάνιση Όρνιου.** Αν και δεν διαβιώνει το είδος στην Νεμέρτσικα πλέον, τυχαία μοναχικά άτομα παρατηρούνται κατά τη μετακίνησή τους μεταξύ των ορεινών όγκων του όρους (αναφορά από Δρ. Νίκο Μπούκα, ειδικό ορνιθολόγο μελετητή ορνιθοπανίδας Πωγωνίου).
 12. **Διελεύσεις Αυστριακών δακτυλιωμένων Βασιλαετών.** Πάνω από τα όρη Νεμέρτσικα και Κουτσόκρανο εμφανίσθηκε ο δακτυλιωμένος Βασιλαετός Stephan ([www. Birdlife.org](http://www.birdlife.org), www.ornithologiki.gr).
- **Υψηλή βιοποικιλότητα δρυοκολάπτων.** Οι δρυοκολάπτες αποτελούν σημαντική ομάδα οικολογικής ισορροπίας για τα δάση. Εντοπίζονται 5 είδη στην περιοχή (*Μεσαίος, Πράσινος, Μαύρος, Νανοδρυοκολάπτης, Λευκονώτης*) που είναι σχεδόν όλα τα ελληνικά είδη. Ο μεσαίος δρυοκολάπτης-κύριο ελληνικό είδος που κινδυνεύει- παρουσιάζει μεγάλους πληθυσμούς στην περιοχή. Ο Λευκονώτης έχει ιδιαίτερη οικολογία, καθώς επιβιώνει κυρίως σε υπερώριμα δάση με γέρικα/νεκρά δένδρα. Αυτό επιβεβαιώνει τη μεγάλη οικολογική αξία των υπερώριμων δρυοδασών της περιοχής Δούσκο που ακόμα διατηρεί σημαντικές δασικές εκτάσεις, για τη διατήρηση του είδους (αναφορά από τον Δρ. Νίκο Μπούκα, ειδικό ορνιθολόγο μελετητή ορνιθοπανίδας Πωγωνίου).
 - **Παρουσία του παγκοσμίως ερευνητικού ενδιαφέροντος ορθόπτερου *Prionotropis willemsonum*.** Στην περιοχή Νεμέρτσικα εντοπίσθηκαν άτομα του είδους *Prionotropis willemsonum*, ένα παγκοσμίως απειλούμενο είδος και παγκοσμίου ερευνητικού ενδιαφέροντος. Το είδος εντοπίσθηκε πάνω από το χωριό Βασιλικό Πωγωνίου (όρια Δούσκο) από ειδική ομάδα ξένων και Ελλήνων ερευνητών Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (ερευνητικό πρόγραμμα WILLEMSORUM, Εργαστήριο Διατήρησης Βιοποικιλότητας -BCL-Biodiversity Conservation LAB-,

Τμήματος Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών, Παν/μιου Ιωαννίνων). Το είδος είναι ενδημικό και με καθεστώς κινδυνεύον (EN-Critically endangered) παγκοσμίως. Η Εθνική Νομοθεσία προστατεύει το είδος και απαγορεύεται ρητά: 1) τη θανάτωσή του και 2) την καταστροφή των ενδιαιτημάτων του. Η κατανομή του είδους εμπίπτει αποκλειστικά στην ευθύνη της Μ.Δ. του Ε.Π.Β. Πίνδου. Η περιοχή που εντοπίσθηκαν άτομα του είδους βρίσκεται **ΕΝΤΟΣ ΠΟΛΥΓΩΝΟΥ ΠΙΘΑΝΗΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΑΙΟΛΙΚΟΥ ΠΑΡΚΟΥ** (Lemonier-Darcemont et al. 2015).

- **Παρουσία σημαντικών ορθόπτερων**, από το Εργαστήριο Διατήρησης Βιοποικιλότητας -BCL-Biodiversity Conservation LAB-, Τμήματος Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών, Παν/μιου Ιωαννίνων ολοκληρώθηκε το πρόγραμμα PINS: “Παρακολούθηση και βελτίωση της γνώσης της ενδημικής και απειλούμενης εντομοπανίδας της Μονάδας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας” που αφορά την κατανομή και τις οικολογικές απαιτήσεις σημαντικών ειδών εντόμων στα όρη Μιτσικέλι και Νεμέρτσικα και στην ευρύτερη περιοχή (Ιωάννινα, Πωγώνι) π.χ. *Dolichopoda graeca*, *Paracaloptenus caloptenoides* (κοινοτικού ενδιαφέροντος είδος), *Pryonotropis willemsorum* (απειλούμενο είδος). Χρηματοδότηση: Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας (ΟΦΥΠΕΚΑ). Συντονιστής: BCL.
- **Εξαιρετικά υψηλή βιοποικιλότητα σε λεπιδόπτερα (πεταλούδες)**. Σύμφωνα με μελέτη διεθνούς ομάδας επιστημόνων με επικεφαλής τον διεθνούς φήμης βραβευμένο Γάλλο ταξινομιστή ζωολόγο Δρ. Tristan Lafranchis, μόνο στην περιοχή ΠΩΓΩΝΙΣΚΟΣ της Νεμέρτσικας (περιοχή Natura), εντοπίσθηκαν πάνω από 90 είδη πεταλούδας (σχεδόν το 40% των ελληνικών ειδών (230 είδη), εξαιρετικά υψηλός δείκτης βιοποικιλότητας λεπιδοπτέρων αναλογικά με την έκταση του τόπου, όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και Ευρώπη. Ο Lafranchis σε δημοσιευμένη επιστολή του αναφέρει ότι η υψηλή βιοποικιλότητα του Πωγωνίσκου σε πεταλούδες και άλλες ομάδες πανίδας, χλωρίδας που καταγράφηκε εντός λίγων ημερών επίσκεψης στην περιοχή, αποτελεί ελάχιστο δείγμα του πλούτου της πανίδας του βουνού (Κωστούλας 1995). Για την περιοχή Πωγωνίου/όρους Νεμέρτσικα ο μεγαλύτερος αριθμός πεταλούδων καταγράφηκε σε υποαλπικά βοσκοτόπια (G3d) και παλιές αγροτικές καλλιέργειες (A1c) γύρω από την περιοχή Ωραιόκαστρου. Τα άνω αποτελέσματα επαληθεύουν την οικολογική αξία των ορεινών οικοτόπων της περιοχής. Πληροφοριακά στο Πωγώνι εντοπίζονται 146 είδη πεταλούδα που διαβιούν και αναπαράγονται στο Πωγώνι στη πλειονότητά τους αυτόχθονα, και κάποια ενδημικά (ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 2008). Ο αριθμός αυτός των καταγεγραμμένων ειδών πεταλούδας αποτελεί το 62.1% των ελληνικών ειδών και αντίστοιχα το 25.34% των ειδών της Ευρώπης. Η υψηλή βιοποικιλότητα σε πεταλούδες του όρους Νεμέρτσικα καθιστά την περιοχή έναν από τους πλουσιότερους και σημαντικότερους τόπους σε πεταλούδες στην Ελλάδα και Ευρώπη, αποδίδοντάς του έτσι, την αντίστοιχη ευθύνη για την προστασία τους.
- **Υψηλή βιοποικιλότητα νυχτερίδων**. Οι νυχτερίδες αποτελούν σημαντικό δείκτη άριστης κατάστασης οικοσυστημάτων. Σε Πανευρωπαϊκό επίπεδο, τα περισσότερα είδη χαρακτηρίζονται σπάνια και όλα τα είδη προστατεύονται αυστηρά από την Ελληνική και Ευρωπαϊκή νομοθεσία. Στις σπηλιές και δρυοδάση της Νεμέρτσικας εντοπίζεται υψηλή βιοποικιλότητα νυχτερίδων (11 είδη) (Πορίκης 2008, ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 2008). Η ποικιλία φυσικών οικοτόπων, η ποικιλομορφία του ανάγλυφου και η σχετικά περιορισμένη παρουσία του ανθρώπου στην περιοχή επιτρέπει τη συνύπαρξη μεγάλων πληθυσμών διαφορετικών ειδών χειροπτέρων. Συγκεκριμένα η λούτσα του χωριού Βασιλικού στους πρόποδες της Νεμέρτσικας, θεωρείται εξαιρετικής σημασίας τόπος διαβίωσης νυχτερίδων (αναγνωρισμένα 8 είδη) καθώς, αποτελεί μοναδική πηγή νερού για πολλά άγρια ζώα σε εκτεταμένη ορεινή περιοχή πολλών χιλιομέτρων. Οι νυχτερίδες είναι ιδιαίτερα ευάλωτες, με εξειδικευμένες ανάγκες, ενώ οι ρυθμοί αναπαραγωγής τους επιτρέπουν πολύ αργή ανάκαμψη σε περίπτωση μείωσης των πληθυσμών τους. Ενδεικτικά στο Πωγώνι ταυτοποιήθηκαν 25 είδη νυχτερίδων που αντιπροσωπεύει το 75% του συνόλου των ειδών της Ελλάδας (34 είδη). Αυτό

καθιστά εξαιρετικά σημαντική την περιοχή Πωγωνίου για την προστασία - διατήρηση νυχτερίδων.

- **Παρουσία του αυστηρά προστατευόμενου είδους *Rupicapra rupicapra* (Ευρωπαϊκό αγριόγινδο γενετικά συγγενές της αντιλόπης).** Το όρος Νεμέρτσικα είναι οικοσύστημα επαναποικισμού του αγριόγινδου. Το τελευταίο χρονικό διάστημα των 2 ετών παρατηρείται αύξηση ατόμων του είδους σε περιοχές του όρους και μετακίνηση πληθυσμών από και προς την Αλβανία δια μέσω του βουνού.
- **Παρουσία του αυστηρά προστατευόμενου είδους *Ursus arctos* (Καφέ αρκούδα).** Η καφέ αρκούδα αναφέρεται ως είδος προτεραιότητας στο παράρτημα II της Ευρωπαϊκής οδηγίας 92/43 EEC. Έχει επιβεβαιωθεί η παρουσία αρκούδας σε τακτική βάση στα μέρη της Νεμέρτσικας (επιστημονικά δεδομένα PROJECT ARCTOS), και σύμφωνα με τη βιβλιογραφία το βορειότερο Πωγωνί αποτελεί τη δυτικότερη περιοχή εξάπλωσης της αρκούδας στον Ελλαδικό χώρο. (Πορίκης 2008). Η παρουσία της αρκούδας με βάση προηγούμενα και πρόσφατα στοιχεία καταγράφεται ως περιστασιακή/σποραδική κυρίως στις περιοχές ΔΔ Βασιλικού, ΔΔ Δρυμάδων, Δολού και Σταυροσκιαδίου (Δ.Πωγωνίου). Αφορά υπο-πληθυσμό, με βιο-γεωγραφική σύνδεση με την γειτονική Αλβανία μέσω των διασυννοριακών ορεινών όγκων Νεμέρτσικας-Δούσκου. Επιπροσθέτως έγινε καταγραφή αλληλεπίδρασης πληθυσμών αρκούδας μεταξύ περιοχών Νεμέρτσικας και Τύρφης-Γράμμου (ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 2008). Μαρτυρίες παρουσίας αρκούδας είτε βιοδηλωτικά ίχνη καταγράφηκαν σε περιοχές πλησίον Νεμέρτσικας: Κακόλακκος, Δρυμάδες, Σταυροσκιάδι, Πωγωνιανή, Κάτω Μερόπη, Κεφαλόβρυσο. Συγκεκριμένα, στην περιοχή Κακόλακκου (πρόποδες Νεμέρτσικας) υπάρχουν παλιά τοπωνύμια με τον όρο «Αρκουδόλακκοι»
- **Παρουσία του προστατευόμενου είδους *Canis lupus* (κοινώς λύκος):** Εντός των δασικών περιοχών της Νεμέρτσικας αναπαράγονται και διαβιώνουν λύκοι (Μαρία Πετρίδου 2023, Πορίκης 2008).
- **Το Δούσκο, περιοχή αναπαραγωγής του αυστηρά προστατευόμενου είδους *Capreolus capreolus*, κοινώς ζαρκάδι** (Αναφορά Εργαστηρίου Διατήρησης Βιοποικιλότητας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (BCL-Biodiversity Conservation LAB).
- **Ύπαρξη των προστατευόμενων ειδών ερπετών *Testudo hermanni*, *Testudo marginata* και *Elaphe spp*).** Το δάσος Μερόπης-Παλαιοπύργου χαρακτηρίστηκε βιότοπος Natura λόγω της παρουσίας των χελωνών *Testudo hermanni*, *Testudo marginata* και δύο ειδών φιδιών του γένους *Elaphe* που αναφέρονται στο Παράρτημα II της Οδηγίας 92/43/EEC. Ειδικά το ενδημικό είδος *Testudo marginata* (κρασπεδωτή χελώνα), παρουσιάζει στο Πωγωνί το βορειότερο σημείο της γεωγραφικής του κατανομής στην Ελλάδα και ενδεχομένως σε παγκόσμιο επίπεδο (ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 2008)

B3. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ - ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- 1) Η Νεμέρτσικα ή Δούσκο ανήκει στη **ΖΩΝΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΓΙΑ ΠΟΥΛΙΑ [ΖΕΠ] Natura 2000 GR2130010 (Όρος Δούσκου, Ωραιόκαστρο, Δάσος Μερόπης, Κουλάδα Γορμού, Λίμνη Δελβινακίου)**, χαρακτηρισμένη ως πολύ σημαντική περιοχή για τα πουλιά της Ευρώπης (IBA) με την εμφάνιση σπάνιων και απειλούμενων ειδών. Η προαναφερόμενη γεωγραφική περιοχή αποτελεί μέρος Διεθνούς Δικτύου Περιοχών, ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση παγκοσμίως απειλούμενων ενδημικών πουλιών, των οποίων η επιβίωση και μετανάστευση εξαρτάται απόλυτα από τους συγκεκριμένους βιότοπους. Στην εν λόγω ΖΕΠ πραγματοποιείται εντατική έρευνα για τα είδη ορνιθοπανίδας από το 2020.
- 2) **ΒΙΟΤΟΠΟΙ CORINE** χαρακτηρισμένες οι νοτιοδυτικές πλαγιές της Νεμέρτσικας.
- 3) Το βόρειο τμήμα της Νεμέρτσικας ανήκει στο **ΓΕΩΠΑΡΚΟ ΒΙΚΟΥ – ΑΛΟΥ (Παγκόσμιο Γεωπάρκο της UNESCO)** και στο **NATURA 2000 (Κωδικός Τόπου A00040023)**.

- 4) **Πρόταση ένταξης περιοχών Νεμέρτσικας στις «ΠΑΡΘΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΔΙΑΤΗΡΗΣΗΣ ΤΟΠΙΩΝ, ΟΙΚΟΤΟΠΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΩΝ ΖΩΝΩΝ:** Η Νεμέρτσικα λόγω της φυσικής ομορφιάς και φυσικότητα τοπίου που διατηρεί, καθώς και της καταγεγραμμένης υψηλής βιοποικιλότητάς της, προτάθηκε να ενταχθεί στις «Παρθένες Περιοχές Διατήρησης Τοπίων και Ειδικών Ζωνών» οι οποίες αφορούν τα α) Υποαλπικά Οροπέδια και β) Εκτεταμένες Εκτάσεις υπερώριμων δένδρων (κυρίως βελανιδιές) κατά μήκος της οροσειράς.
- 5) **Ένταξη περιοχής Νεμέρτσικας στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για το Κινδυνεύον (Ε) είδος *Neophron percipiter* (ΕΣΔ του Ασπροπάρη):**
Ο Ασπροπάρης είναι απειλούμενο είδος (Κρισίμως Κινδυνεύον – CR- Ελληνικό Κόκκινο Βιβλίο) και είδος χαρακτηρισμού της ΖΕΠ GR2130010 Πωγωνίου. Σύμφωνα με το εγκεκριμένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) για τον Ασπροπάρη στην Ελλάδα (ΚΥΑ Αριθ. οικ. 43236/1053 ΦΕΚ 3760/Β'/25-10-2017), μία από τις περιοχές εφαρμογής και πεδίο εφαρμογής των μέτρων είναι η ΖΕΠ GR2130010 και σκοπό έχει την ανάσχεση της απότομης μείωσης και τη σταθεροποίηση του αναπαραγόμενου πληθυσμού του είδους καθώς και τη δημιουργία ασφαλών περιοχών αναπαραγωγής με αυξημένη διαθεσιμότητα τροφής μειώνοντας το ρίσκο ι. δηλητηρίασης, ιι. σύγκρουσης με ανεμογεννήτριες και όχλησης κοντά στις φωλιές και ιιι. κίνδυνο ηλεκτροπληξίας,

B4. ΠΛΟΥΣΙΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΓΕΙΟΥ ΝΕΡΟΥ – ΠΗΓΕΣ, ΠΟΤΑΜΟΙ ΚΑΙ ΧΕΙΜΑΡΟΙ

Το καρστικό σύστημα Νεμέρτσικας -Πωγωνίου φιλοξενεί πλούσια αποθέματα υπόγειου νερού. Τα νερά εκφορτίζονται σε 8 κύριες πηγές (Παναγιά Αργυροκάστρου, Μάνα Νερού, (Αηδονοχώρι) Μπορόγια, Άγιος Γεώργιος Μολυβδοσκεπάστου, Γλίνας, Επισκοπής, Μποβίζιντα, Κεφαλόθρυσο) και κάποιες άλλες μικρότερες πηγές, εμπλουτισμένα στην πορεία τους με ορυκτά άλατα. Από τους πρόποδες της Νεμέρτσικας πηγάζει ο ποταμός Γορμός με πηγές κοντά στα σύνορα Ελλάδας με Αλβανία. Επίσης οι πλαγιές των ορών Νεμέρτσικα και Κουτσόκρανο αποτελούν λεκάνες απορροής πλήθος μικροχειμάρων (Σμόλιτσα, Τύρια, Γορμό, Μέζερο, Βελτσίστικο, Κούτση, Μπανιά, Λαγκαβίστα, Ζαλογγίτικο, Κουσοβίτικο και Καλπακιώτικο ρέμα,) που συγκλίνουν σε μεγαλύτερους και καταλήγουν στο Γορμό ποταμό σε λεκάνη απορροής που φτάνει τα 1.800 τ.χλμ. (Νικολάου 1995).

Υπαρξη υδρομάστευση σημαντική για γηγενή/μεταναστευτικά είδη ορνιθοπανίδας: Στην τοποθεσία Μπιτσικόπουλο όρους Δούσκου (Νεμέρτσικα), υπάρχει υδρομάστευση από την οποία υδρεύονται 4 χωριά στους πρόποδες του βουνού: Κεφαλόθρυσο, Κακόλακκος, Μερόπη, και Παλαιόπυργος. Η ύπαρξη της υδρομάστευσης, συνδυαστικά με την υδροδότηση, εξασφαλίζει την ευζωία της ορνιθοπανίδας της περιοχής και ειδικά μεταναστευτικών πτηνών, καθώς στην περιοχή υπάρχουν τόποι ενδιάμεσης στάσης τους, χαρακτηριζόμενοι ως κρίσιμες θέσεις-κλειδιά για την επιβίωση και αναπαραγωγή μεταναστευτικών πτηνών. Σημείωση: η περιοχή Μπιτσικόπουλο Νεμέρτσικας κατά το 19ο αιώνα ήταν περιοχή που χρησιμοποιούσε ο γηγενής πληθυσμός αλλά και διάσημοι ηγέτες (π.χ. ο Αλή Πασάς), επισκέπτες και περιηγητές του 19ου αιώνα για κυνήγι όπως και για αναψυχή, λόγω καλού κλίματος (Κ. Κωστούλας 2024).

B5. ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΓΡΑΦΕΣ ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑΣ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

A) Το 1896 περιηγήθηκε στο όρος Νεμέρτσικα Πωγωνίου ο Ιταλός περιηγητής, βοτανολόγος, διπλωμάτης και γεωγράφος του 19ου αιώνα Antonio Baldacci (1867–1950). Στην πορεία του αυτή συνέλεξε φυτικά δείγματα τα οποία περιέγραψε και ταξινόμησε στο βιβλίο του 1900 «*Iter Albanicum Septimum*» (Ταξίδια Αλβανικά). Δείγματα ταξινομημένων αποξηραμένων φυτών της Νεμέρτσικας της Συλλογής Baldacci, βρίσκονται σήμερα σε επίσημες συλλογές (Herbaria), από τις παλαιότερες της Ευρώπης: Herbarium of the Paris Museum of Natural History, Berlin Botanic

Garden and Botanical Museum, Herbarium WU-University of Vienna-Institute for Botany-Austria, Herbarium Conservatoire et Jardin botaniques de la Ville de Genève, Herbarium at the Institute of Plant Sciences of the Karl-Franzens-Universität Graz, Royal Botanic Gardens collection Kew, New York, USA. **Β)** Η Συλλογή, ταριχευμένων ζώων Γ. Σωπικιώτη (ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ) είναι 65 ετών παλιά και η δεύτερη σε παλαιότητα στην Ελλάδα στο είδος της. Στη συλλογή υπάρχουν εκθέματα ταριχευμένης άγριας πανίδας Πωγωνίου από την περιοχή της Νεμέρτσικας.

B6. ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟΛΙΘΩΜΑΤΩΝ ΧΕΡΣΑΙΩΝ-ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

Στην περιοχή Νεμέρτσικας και Κουτσόκρανου βρέθηκαν απολιθώματα βοοειδών και θαλάσσιων οργανισμών έως και 140 εκατομμυρίων ετών των προϊστορικών περιόδων (Ολοκαίνιο, Κάτω Κρητιδική), τα οποία εκτίθενται στο Μουσείο του Πολιτιστικού Κέντρου της Μερόπης Πωγωνίου, χωριό στους πρόποδες του όρους. Το Δούσκο ανήκει στην Οικοπεριοχή Μικτών Δασών Πίνδου, Παλαιαρκτικής Προέλευσης καταφύγιο επιβίωσης ζώων και ανθρώπου κατά τη διάρκεια των παγετωδών περιόδων και μετέπειτα καταφύγιο μετανάστευσης προς τα βόρεια, κατά τις ενδιαμέσες περιόδους υποχώρησης των παγετώνων (μεσοπαγετώδεις περίοδοι). Η ταυτοποίηση-χρονολόγηση των ευρημάτων έγινε από ειδικούς του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

B7. ΑΠΕΙΛΕΣ-ΔΙΑΤΑΡΑΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΔΟΥΣΚΟ

Η έντονη και παράνομη έντονη δραστηριότητα των πολλών (ντόπιων και ξένων) κυνηγών εξαφάνισε ή μείωσε στο ελάχιστο την άγρια πανίδα, δημιουργώντας σοβαρό οικολογικό πρόβλημα στο φυσικό περιβάλλον της περιοχής π.χ. το παράνομο κυνήγι του αγριόγιδου *Rupicapra rupicapra*, του ζαρκαδιού. Άλλες απειλές και διαταραχές της προστατευόμενης περιοχής Δούσκο είναι, η παράνομη υλοτόμηση καθώς και η επέκταση του δασικού οδικού δικτύου.

B8. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

1. Ύπαρξη ερειπίων αρχαίας φρουκτωρίας: Στην Νεμέρτσικα, σε θέση πάνω από το χωριό Παλαιόπυργος Πωγωνίου και δίπλα σε ερείπια εξωκλησιού του Προφήτη Ηλία, υπάρχουν κατάλοιπα αρχαίου μνημείου. Είναι τεράστιοι τετραγωνισμένοι ισόδομοι λίθοι σαν τα κυκλώπεια τείχη. Μια εκτίμηση από αρχαιολόγους και πολύ πιθανή εκδοχή είναι, ότι πρόκειται για αρχαία φρουκτωρία (αρχαίο σύστημα οπτικής επικοινωνίας με φλεγόμενους πυρσούς). Σημειώνουμε ότι ελάχιστες αρχαίες φρουκτωρίες υπάρχουν στον Ελλαδικό χώρο. (Κ. Κωστούλας 2024, Βασίλειος Δάκας, 2022, Κωνσταντίνος Κωστούλας 2018).

2. Αρχαιολογικός χώρος Άνω Κοιλάδας Γορμού μεταξύ των όρων Νεμέρτσικας και Κουτσόκρανο: Εντός της προστατευόμενης περιοχής Natura 2000 GR2130010, ανάμεσα στα όρη Νεμέρτσικα και Κουτσόκρανο υπάρχει ο αρχαιολογικός χώρος της Άνω Κοιλάδας Γορμού (ΦΕΚ 305/Β731-05-1983). Αποτελεί τον σημαντικότερο οικιστικό πυρήνα κατά την αρχαιότητα στην περιοχή Πωγωνίου και εντοπίζεται στην περιοχή των πηγών και του άνω ρου του ποταμού Γορμού, όπου σήμερα βρίσκονται τα χωριά Μερόπη, Παλαιόπυργος και Κάτω Μερόπη. Η συγκεκριμένη κοιλάδα περιορίζεται από το όρος Δούσκο ή Μερόπη στα βορειοανατολικά, το όρος Μακρύκαμπος ή Μπόζοβο στα βορειοδυτικά και το όρος Κουτσόκρανο στα νότιο-νοτιοδυτικά. Η κοιλάδα του Γορμού (οικισμοί: Παλαιοπύργου, Μερόπης, Κάτω Μερόπης, Κεφαλόβρυσου), που σχηματίζεται μεταξύ των υπωρειών της Μερόπης και του όρους

Κουτσόκρανο, αποτελεί φυσικό πέρασμα που συνδέει την κοιλάδα του Δρίνου στα βόρεια με την πεδιάδα του Καλπακίου και το λεκανοπέδιο των Ιωαννίνων στα νοτιοανατολικά. Η πλούσια βλάστηση, ο ποταμός και οι άφθονες πηγές ευνόησαν την εγκατάσταση ομάδων σε όλο το μήκος της κοιλάδας ήδη από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού, πιθανότατα όμως και προγενέστερα. Σε όλη την έκταση της κοιλάδας, εντοπίστηκαν οικιστικές μονάδες, τύμβοι με κτερίσματα (κεραμικά/γυάλινα οικιακά δοχεία, αμφορείς, δόντια κάπρου, ήλεκτρο, λίθινα εργαλεία, λατρευτικά αγάλματα θεάς Μητέρας Γης, χάλκινα/χρυσά κοσμήματα.). Τα αρχαιολογικά ευρήματα της περιοχής εκτίθενται στο αρχαιολογικό μουσείο Ιωαννίνων σε ειδική προθήκη.

3. Εντοπισμός αρχαίου περιβόλου: Στο χωριό Βασιλικό Πωγωνίου περιοχής Δούσκο ΒΑ του οικισμού) στη θέση "Κάστρο" σώζονται λείψανα αρχαίου περιβόλου, με περίμετρο περίπου 500μ.

Β9. ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ - ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ. Η Νεμέρτσικα αποτελεί τόπο με έντονα στοιχεία πολιτισμού. Ηθη, έθιμα, μουσική, ζωγραφική-ποίηση του Πωγωνίου ενσωματώνουν το όρος Νεμέρτσικα ως σύμβολο. Στους πρόποδες του όρους και σε γειτνίαση με αυτό, βρίσκονται παραδοσιακής αρχιτεκτονικής χωριά. Οι οικισμοί χαρακτηρίζονται από τοπική αρχιτεκτονική των προηγούμενων αιώνων (17-20ος) (*πέτρινες οικίες, ιστορικά κτίρια (σχολεία, οικοτροφεία), γεφύρια, υδρόμυλοι, εκκλησίες/ξωκλήσια, καλντερίμια από ιστορικά περιγητικά μονοπάτια κ.α*). Η ήπια οικοτουριστική ανάπτυξη της περιοχής βασίζεται απόλυτα στη φυσικότητα και το κάλλος του τοπίου που ενσωματώνει λαϊκά μνημεία και περιλαμβάνει αξιόλογες περιγητικές και ορειβατικές διαδρομές

Η τοπική κοινωνία (χωριά) ασχολείται με την κτηνοτροφία, βιολογική μελισσοκομία, και αμπελουργία, και άλλες γεωργικές δραστηριότητες όπως και με την παραδοσιακή γαστρονομία και τον οικοτουρισμό. Το όρος Νεμέρτσικα προσφέρει ιδανικές συνθήκες για ορειβασία στους έμπειρους ορειβάτες μέσα από όμορφες διαδρομές σε καταπράσινα παρθένα δάση (αισθητικό δάσος Μερόπης – Παλαιόπυργου.και περιοχή Πωγωνίσκου (Δίκτυο Natura2000). Στην περιοχή Νεμέρτσικας - δραστηριοποιείται πλήθος ορειβατικών, αθλητικών και λοιπών συλλόγων Ελλάδος- εξωτερικού, διοργανώνοντας εξορμήσεις και αθλητικές διοργανώσεις (π.χ. TRAIL RUN NEMERTSIKA) στην περιοχή, ενισχύοντας σημαντικά το οικοτουριστικό προφίλ της περιοχής αλλά και την αγάπη στο περιβάλλον.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ

Σύμφωνα με τα παραπάνω το όρος Νεμέρτσικα :

1) Διαθέτει περιοχές χαρακτηρισμένες ως Ζώνες Ειδικής Προστασίας και ως Ειδικοί Βιότοποι πανίδας-χλωρίδας όπως και περιοχές που αποτελούν μέρος του Γεωλογικού Πάρκου Βίκου-Αώου (*Δημοσιευμένη βιβλιογραφία*).

2) Διαθέτει οικοσυστήματα γεωγραφικής εξάπλωσης πληθυσμών, επαναποικισμού, αναπαραγωγής και διαβίωσης σπάνιων, απειλούμενων και προστατευόμενων παγκόσμιου ερευνητικού ενδιαφέροντος ειδών π.χ. αγριόγιδρο, ακρίδα *Prionotropis willemsorum*, καφέ αρκούδα, ζαρκάδι, λύκος, θίδρα (*Δημοσιευμένη βιβλιογραφία*). Επίσης διαθέτει περιοχές- κρίσιμες θέσεις (κύρια περάσματα/ενδιάμεσες στάσεις)για την επιβίωση και αναπαραγωγή μεταναστευτικών πτηνών Ευρώπης και ιδιαίτερα της βαλκανικής ορνιθοπανίδας (*Δημοσιευμένη βιβλιογραφία*).

3) Ως αναφορά την κατάσταση σημαντικών-απειλούμενων ειδών ορνιθοπανίδας, για τις περιοχές πιθανής εγκατάστασης σχεδιαζόμενων ΑΣΠΗΕ στη θέση «Δούσκοι όρος» και θέση «Κουτσόκρικο» εντός των ορίων της ΖΕΠ GR2130010 «Όρος Δούσκοι, Ωραιόκαστρο, δάσος Μερόπης, κοιλάδα Γορμού και λίμνη Δελβινάκιου» (Πρακτικά της 11ης Τακτικής Συνεδρίασης (26.07.2021) του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων (ΑΔΑ 92: ΘΞ46Ψ8ΒΛ-9 Ε90) αναφέρουμε τα ακόλουθα:

- ✓ Η θέση φωλιάς του μοναδικού ζευγαριού Χρυσαιτού της ΖΕΠ βρίσκεται σε εγγύτητα με τους ΑΣΠΗΕ (ΑΔ-01883 και ΑΔ-01924). Ως είδος ευαίσθητο στην ανάπτυξη αιολικών σταθμών, η εγκατάσταση-λειτουργία ΑΣΠΗΕ πλησίον της περιοχής φωλιάσματος του και εντός της επικράτειας και περιοχής τροφοληψίας του θέτει σε κίνδυνο την διατήρηση του είδους εντός της ΖΕΠ. Ακόμα και η πρόσκρουση ενός ενήλικου ατόμου θα έχει ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση του μοναδικού ζευγαριού της ΖΕΠ.
- ✓ Ο ΑΣΠΗΕ (ΑΔ- 06489) στη θέση «Κουτσόκρικο» βρίσκεται πλησίον της θέσης φωλιάσματος του μοναδικού ζευγαριού Γερακαετού της ΖΕΠ και εντός της επικράτειας και της περιοχής διατροφής του. Αντίστοιχα με τον Χρυσαιτό, η πρόσκρουση ενός ενήλικου ατόμου θα έχει ως αποτέλεσμα την εξαφάνιση του μοναδικού ζευγαριού της ΖΕΠ, το οποίο ταυτόχρονα αποτελεί και είδος χαρακτηρισμού της εν λόγω ΖΕΠ.
- ✓ Στους ΑΣΠΗΕ στη θέση «Δούσκοι όρος (ΑΔ-01883) και στη θέση «Κουτσόκρικο (ΑΔ-06489) πραγματοποιούν διελεύσεις τα προστατευόμενα είδη Φιδαιτός, Σφηκιάρης, και αποτελούν σημαντικές περιοχές τροφοληψίας για τα εν λόγω είδη όπως και για το Σαΐνι, είδος χαρακτηρισμού της ΖΕΠ, το οποίο επιπροσθέτως φωλιάζει στην περιοχή χωροθέτησης ΑΣΠΗΕ(ΑΔ-01883).
- ✓ Ένα ποσοστό έκτασης σχεδιαζόμενου ΑΣΠΗΕ στη θέση «Δούσκοι όρος» (ΑΔ-01883) επικαλύπτεται με κρίσιμα ενδιαίτηματα διατροφής των απειλούμενων ειδών Κιρκινέζι και Κοκκινοκαλιακούδα, η οποία διατηρεί έναν από τους σημαντικότερους πληθυσμούς της ηπειρωτικής Ελλάδας στην εν λόγω ΖΕΠ.
- ✓ Η κατασκευή και λειτουργία ΑΣΠΗΕ στις περιοχές Δούσκοι και Κουτσόκρικο θέτουν σε άμεσο κίνδυνο είδη που είναι ευάλωτα και με αυξημένη ευαισθησία στη χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ και δυνητικά μπορούν να επιφέρουν άμεσες και έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα π.χ. θνησιμότητα από πρόσκρουση, όχληση/διαταραχή, εκτόπιση ειδών, κατακερματισμός και απώλεια σημαντικών ενδιαιτημάτων στις περιοχές αναπαραγωγής και τροφοληψίας) Ως εκ τούτου, οι ανωτέρω περιοχές θα πρέπει να αποκλειστούν από την χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ (παρ. 2 και 3 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, όπου έχει εφαρμογή και στις ΖΕΠ).

4) Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία μέσω διαχειριστικών προτάσεων συστήνεται τρόπος καταγραφής και αποκατάστασης πληθυσμών ειδών π.χ. ο Ασπροπάρης και άγριων οπληφόρων το ζαρκάδι, το κόκκινο ελάφι και το βαλκανικό αγριόγιδο όπως και ισορροπίας πληθυσμών άλλων ζώων π.χ. του λύκου, αρκούδας (Μαρία Πετρίδου 2023).

5) Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία και συγκριτικά τις Οδηγίες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως τρόπος που να διαφυλάσσεται η οικολογική ισορροπία, η φυσικότητα και το κάλλος του τοπίου του αδιατάραχτα και με μείωση στο ελάχιστο της ανθρώπινης όχλησης π.χ. κυνήγι, διάνοιξη δρόμων σε ευαίσθητες περιοχές (Kati et al., 2023a, 2023b, 2020b).

6) Διαθέτει περιοχές υψηλής βιοποικιλότητας και ειδικά εξαιρετικά σημαντικών ομάδων πανίδας που αποτελούν Δείκτες Ισορροπίας Οικοσυστημάτων, ειδικά δασικών π.χ. πεταλούδες, δρυοκολάπτες, νυχτερίδες) (Δημοσιευμένη βιβλιογραφία).

7) Αποτελεί τόπο ιστορικών καταγραφών και συλλογής μουσειακών δειγμάτων πανίδας-χλωρίδας: α) Συλλογή δειγμάτων παλαιολιθικής πανίδας ξηράς και θαλάσσης (ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ

ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΡΟΠΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ) β) Συλλογή 65 ετών παλιά ταριχευμένων ζώων Γ. Σωπικιώτη (ΜΟΥΣΕΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΣΤΑΝΙΑΝΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ) γ) Βοτανική συλλογή του 19ου, αρχές 20ου (ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΒΙΤΑΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ). Οι βιοκαταγραφές αυτές αφορούν οικοσυστήματα της Νεμέρτσικας που βρίσκονται κατά μήκος μονοπατιών διεθνούς ιστορικού ενδιαφέροντος.

8) Αποτελεί τόπο σημαντικών αρχαιολογικών ευρημάτων (αρχαία φρυκτώρια σε πλαγιά του Δούσκου - Αρχαιολογικός χώρος Άνω Κουιάδας Γορμού μεταξύ των ορέων Νεμέρτσικας και Κουτσόκρανου.

9) Αποτελεί τόπο - σύμβολο πολιτισμού του Πωγωνίου: Τα ήθη, έθιμα, η μουσική, η ζωγραφική η ποίηση και λογοτεχνία της περιοχής ενσωματώνουν συμβολικά και λατρευτικά το όρος Νεμέρτσικα.

10) Αποτελεί τόπο με διατήρηση αναλλοίωτων στοιχείων παραδοσιακής αρχιτεκτονικής προηγούμενων αιώνων που ενσωματώνονται στο φυσικό τοπίο.

11) Αποτελεί τόπο με αναπτυσσόμενη οικότουριστική ανάπτυξη που προστατεύει το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία και τον πολιτισμό του.

Γ. ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΟΡΟΣ ΚΟΥΤΣΟΚΡΑΝΟ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΔΟΛΟΥ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ

Γ1. ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΟΡΟΥΣ ΚΟΥΤΣΟΚΡΑΝΟΥ

Στο κέντρο της περιοχής Πωγωνίου δεσπόζει το χαμηλό βουνό Κουτσόκρανο με υψόμετρο 1.324 μ., ένα βουνό κατάλληλο για κτηνοτροφία. Στους πρόποδες του είναι χτισμένο το παραδοσιακό χωριό Δολό, το μοναδικό διατηρητέο χωριό Πωγωνίου. Γύρω από το Κουτσόκρανο βρίσκονται τα χωριά *Λίμνη*, *Φαράγγι*, *Ωραιόκαστρο*, *Άγιος Κοσμάς* και *Βήσσανη*. Το Κουτσόκρανο βρίσκεται πολύ κοντά στο φαράγγι Κουβαρά (Kounara Gorge), το ένα από τα δύο φαράγγια της Ηπείρου.

Γ2. ΒΛΑΣΤΗΣΗ-ΠΑΝΙΔΑ

Η βλάστηση αποτελείται από τρία είδη δρυός (*πλατύφυλλη*, *χνοώδης*, *ευθύφλοιος*), κουτσουπιές, κρανιές, αγριογκορτσιές, φράξους, σφενδάμια καθώς και ποικιλία από αγριολούλουδα και αρωματικά φυτά με προεξέχων το ενδημικό είδος παιώνιας *Raeonia peregrina* (τοπική ονομασία: «Μποζόρι»). Επίσης στο Κουτσόκρανο παλιά υπήρχαν σιταροχώρα με παλιές ποικιλίες σιταριού (*Ζουλίτσα* και *Καμπέρα*).

Η πανίδα της περιοχής είναι πλούσια μιας και οι ανθρώπινες επεμβάσεις στην περιοχή παραμένουν ελάχιστες:

- Παρουσία τρωκτικών (π.χ. αρουραίοι, σκίουροι). Σημαντικός αριθμός από αγριογούρουνα, ζαρκαδία (είδος προστατευόμενο) και λαγούς.
- Πλούσια και η τάξη των σαρκοφάγων: κουνάβια, νυφίτσες, αλεπούδες και σπάνια-προστατευόμενα είδη όπως **αγριόγατες**, **λύκοι** και **αρκούδες**.
- Ιδιαίτερα πλούσια η орνιθοπανίδα στην περιοχή λόγω της γειννίας με το φαράγγι Κουβαρά, με πολλά προστατευόμενα είδη: Ασπροπάρης (*Neophron percnopterus*, υπερ-σπάνιο, προστατευόμενο), Κραυγαητός (προστατευόμενο), Σταυραητός (*Aquila pennata* προστατευόμενο), Σαΐνι (*Accipiter brevipes*, προστατευόμενο), Φιδαετός (*Circaetus gallicus*, προστατευόμενο), Μεσοσαικλητάρα (*Dendrocopos medius*, προστατευόμενο είδος), Τσίφτης (*Milvus migrans*, είδος ικτίνου ιδιαίτερα προστατευόμενο-Παρ. 1, απόφασης 414985/1985 ΥΠΓΕ). Όλα τα παραπάνω είδη орνιθοπανίδας προστατεύονται σύμφωνα με την οδηγία 2009/147 «περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών». Υπάρχουν και πολλά άλλα είδη.

Μελετητές-ειδικοί κρίνουν αναγκαία την πλήρη καταγραφή της αναπαραγόμενης ορνιθοπανίδας της περιοχής.

Γ3. ΤΟ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟ ΟΙΚΟΣΥΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΦΑΡΑΓΓΙΟΥ ΚΟΥΒΑΡΑ

Το Φαράγγι Κουβαρά είναι ένας επιβλητικός γεωλογικός σχηματισμός δίπλα από το όρος Κουτσόκρανο, μεταξύ των οικισμών Δολού και Πωγωνιανή, με μήκος περίπου 5 χιλιομέτρων και μέγιστο βάθος 200 μέτρα. Διατρέχεται από τον ποταμό Κουβαρά (παραπόταμος του Δρίνου) ο οποίος έχει καθαρό νερό και ενισχύεται από χειμάρρους των κοντινών βουνών Μπόζοβο και Κουτσόκρανο. Το φαράγγι είναι κατάφυτο στο σύνολο του και εντός του σχηματίζονται αρκετές οβίρες, ενώ στην αρχή του υπάρχουν παλιά πέτρινα γεφύρια και νερόμυλοι. Το όλο σύστημα συνθέτει ένα τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οικολογικής σημασίας και έχει θεσμοθετηθεί ως **περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους με ενδιαφέροντα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά αξίας (ΠΔ 9/32, ΦΕΚ 275/Α/32) και είναι προστατευμένη Natura 2000 περιοχή, χαρακτηρισμένη IBA και εκκρεμεί για χαρακτηρισμό SPA, λόγω των σημαντικών ενδιαιτημάτων πανίδας και φυτοκοινωνιών που εντοπίζονται.**

Βλάστηση -Πανίδα φαραγγιού

- Διάφορα είδη δρυός συχνά αιωνόβια δένδρα και άλλα φυλλοβόλα είδη. Επίσης υπάρχουν φράξοι, γράβοι, σφεντάμια, αγριοκερασιές, αγριοαμυγδαλιές, συκιές, άγριες και ήμερες, αγριοκαστανιές, πλατάνια και ιτιές.
- Σταθερή παρουσία αρπακτικών σπάνιων/ απειλούμενων πουλιών π.χ. Χρυσαιτός, Κραυγαετός, Σταυραετός, Σαΐνι, Μεσοτοικλητάρα, Τσίφτης και πολλά αγριοπερίστερα. Τα βραχώδη τμήματα του φαραγγιού είναι ιδανικά μέρη για το φώλιασμα των ειδών και πολλά σημεία του φαραγγιού είναι περάσματα μεταναστευτικών πουλιών π.χ. Φιδαετός. Παλιά στο φαράγγι διαβίωνε το Κουκάλογο και σήμερα προσπαθούν με ταΐστρες να το επαναφέρουν / Άλλα πτηνά.
- Αξιόλογα ενδιαιτήματα για δρυοκολάπτες και χειρόπτερα (νυχτερίδες) με ποικιλία τροφής.
- Παρουσία αρκούδας (*Ursus arctos*): φάση επαναποικισμού
- Παρουσία αγριόγιδου (*Capella rupicarpa*) : μεμονωμένες εμφανίσεις
- Παρουσία βίδρας: είδος από τα σπανιότερα και πιο απειλούμενα θηλαστικά. Αποτελεί σημαντικό δείκτη της υγείας ορεινών υδάτων και γι' αυτό προστατεύεται αυστηρά σε όλες τις χώρες της Ε.Ε.

Γ4. ΣΠΗΛΑΙΑ ΣΤΟ ΦΑΡΑΓΓΙ ΚΑΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΟΙΚΙΣΜΟΥ ΔΟΛΟΥ

Αυτοψίες έχουν διεξαχθεί στα κατωτέρω σπήλαια του φαραγγιού (σημειώνεται ονομασία, τοπωνύμιο και πλησιέστερη θέση): «Χαλάσματα» (στην χαράδρα Λάκκος του Κουβαρά) στον οικισμό Δολό, «Ασκηταριό» «Μπάκα – Φούκο» στον οικισμό Δολού.

Γ5. ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ

Αρχαιολογικός χώρος Άνω Κουλάδας Γορμού μεταξύ των ορέων Νεμέρτσικας και Κουτσόκρανου (ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ).

Γ6. ΕΝΑΣΧΟΛΗΣΗ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ— ΟΙΚΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Η τοπική κοινωνία ασχολείται με την κτηνοτροφία, βιολογική μελισσοκομία, βιολογική αμπελουργία και άλλες γεωργικές δραστηριότητες εφαρμόζοντας συχνά παραδοσιακές μεθόδους. Στην περιοχή δραστηριοποιούνται ορειβατικοί σύλλογοι, διοργανώνοντας περιηγητικές διαδρομές (π.χ. σηματοδοτημένο μονοπάτι στην χαράδρα του Κουβαρά) και

επισκέψεις σε εξωκλήσια στο βουνό (π.χ. ξωκλήσι αγίου Χριστοφόρου) με πανοραμική θέα. Επιπρόσθετα, στο Δολό εδράζεται οικοτουριστικό συγκρότημα με ξενώνες εργαστήριο παραδοσιακής υφαντικής, μονάδες παραγωγής βιολογικών προϊόντων με παραδοσιακό τρόπο .και εστιατόριο τοπικής γαστρονομίας.

ΣΥΝΟΨΙΖΟΝΤΑΣ

Στην περιοχή του όρους Κουτσόκρανου καθώς και την ευρύτερη περιοχή Δολού υπάρχει:

- Αξιόλογη πανίδα και χλωρίδα με αρκετά είδη των οποίων είναι σπάνια και αυστηρά προστατευόμενα όπως και σημαντικά ενδιααιτήματά της. Όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω, η κατασκευή και λειτουργία ΑΣΠΗΕ στην περιοχή Κουτσόκρανο θέτει σε άμεσο κίνδυνο είδη ευάλωτα και με αυξημένη ευαισθησία στη χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ και μπορεί να επιφέρει άμεσες/ έμμεσες αρνητικές επιπτώσεις στην ορνιθοπανίδα. Ως εκ τούτου, η θέση Κουτσόκρανο θα πρέπει να αποκλειστεί από την χωροθέτηση ΑΣΠΗΕ (παρ. 2 και 3 του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, όπου έχει εφαρμογή και στις ΖΕΠ).
- Το μοναδικό οικοσύστημα του Φαραγγιού Κουβαρά, ιδιαίτερου φυσικού κάλλους και οικολογικής σημασίας και ένα από τα δύο φαράγγια της Ηπείρου.
- Στενή γειτνίαση με τον διατηρητέο οικισμό του Δολού.
- Οικοτουριστική ήπια δραστηριότητα
- Χαρακτηρισμένη αρχαιολογική περιοχή: Αρχαιολογικός χώρος Άνω Κοιλιάδας Γορμού μεταξύ των ορέων Νεμέρτσικας και Κουτσόκρανου (ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ).

Βιβλιογραφία

- Kati, V., Petridou, M., Tzortzakaki, O., Papantoniou, E., Galani, A., Psaralexi, M., et al., 2023a. How much wilderness is left? A roadless approach under the Global and the European Biodiversity Strategy focusing on Greece. *Biol. Conserv.*, 281, 110015. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2023.110015>
- Kati, V., Kassara, C., Panagos, P., Tampouratzi, L., Gotsis, D., Tzortzakaki, O., Petridou, M., Psaralexi, M., Sidiropoulos, L., Vasilakis, D., Zakkak, S., Galani, A., Mpoukas, N., 2023b. The overlooked threat of land take from wind energy infrastructures: Quantification, drivers and policy gaps. *Journal of Environmental Management* 348, 119340. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.119340>
- Kati, V., Kassara, C., Vassilakis, D., Papaioannou, H., 2020b. Balkan Chamois (*Rupicapra rupicapra balcanica*) Avoids Roads, Settlements, and Hunting Grounds: An Ecological Overview from Timfi Mountain, Greece. *Diversity*, 12(4), 124. <https://doi.org/10.3390/d12040124>
- Lemonier-Darcemont Michele, Zechner Lisbeth, Kati Vassiliki, Filis Nikolaos and Dancemont Christian 2022. Occurrence and threats of *Prionotropis willemssorum* (Massa & Unal, 2015) in Greece. *Articulata* 37: 1-12.
- Yanina Benedetti, Eleftherios Kapsalis, Federico Morelli, Vassiliki Kati 2021. Sacred oak woods increase bird diversity and specialization: Links with the European Biodiversity Strategy for 2030. *Journal of Environmental Management* 294 112982).
- Δάκας Βασίλειος, 2022. Η κοιλάδα του Γορμού στο Πωγώνι Ιωαννίνων. Από την Ύστερη Εποχή του Χαλκού έως τον 3^ο περίπου αιώνα π.Χ. διπλωματική Μεταπτυχιακή εργασία. Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Φιλοσοφική Σχολή Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων.

- ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ (ΕΠΜ) ΓΡΑΜΜΟΥ- ΚΟΝΙΤΣΑΣ- ΠΩΓΩΝΙΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ - ΗΠΕΙΡΟΣ Α.Ε 2008
- Κωστούλας Κωνσταντίνος 2024. Ενθυμήσεις Γιώργου Γιαννάκη Κωστούλα. Από την Μερόπη (παλιά Ρομπάτες) Πωγωνίου. Πωγωνήσια Βιβλιοθήκη 30,
- Κωστούλας Κωνσταντίνος 2018. Πωγωνί-Δερόπολη και το χρονικό της Δρυπίδος. Πωγωνήσια Βιβλιοθήκη 35, σελ. 76-77 Εκδόσεις Ελίκρανον.
- Κωστούλας Κωνσταντίνος 1995. Πωγωνησιακά Χρονικά Τόμος Ι σελ. 261-262.
- Μελέτη Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης Επαρχίας Πωγωνίου Νομού Ιωαννίνων (Τεύχη 3) Εταιρεία Αγροτικής Ανάπτυξης Ήπειρος Α.Ε. Γιάννενα 1989.
- Νικολάου Ευάγγελος 1995. Γεωλογικές και υδρολογικές συνθήκες Πωγωνίου Ιωαννίνων, Πωγωνισιακά Χρονικά τόμος 1 σελ. 247-255.
- Πετρίδου Μαρία 2023. Οικολογία και συμπεριφορά θήρευσης του λύκου: μια στρατηγική ελαχιστοποίησης των συγκρούσεων με στόχο τη βιώσιμη κτηνοτροφία. Διδακτορική Διατριβή. Εκτενής περίληψη στην ελληνική γλώσσα. (Διδακτορικής διατριβής επί του λύκου) Τμήμα Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.18943.18084/1>.
- Πορίκης Νικόλαος 2008 ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ. Διπλωματική εργασία, Εθνικό Μετσόβειο Πολυτεχνείο, ΣΧΟΛΗ ΑΓΡΟΝΟΜΩΝ ΚΑΙ ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΤΟΜΕΑΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
- Πρακτικά της 11ης Τακτικής Συνεδρίασης (26.07.2021) του Διοικητικού Συμβουλίου του Φορέα Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων (ΑΔΑ 92: ΘΞ46Ψ8ΒΛ-9 Ε90

Λαμβάνοντας υπόψη τις πληροφορίες που αναφέρονται πιο πάνω και με δεδομένα:

ι) Την έκδοση σχετικής Υπουργικής Απόφασης (ΚΥΑ Αριθ. οικ. 43236/1053_ΦΕΚ Β', 3760, 25.10.2017) ότι η προαναφερόμενη γεωγραφική περιοχή Natura GR2130010 εντάχθηκε στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ) για το παγκόσμια απειλούμενο είδος Ασπροπάρη (*Neophron percopterus*) στην Ελλάδα.

ii) Την έκδοση ΑΔΑ: 92ΘΞ46Ψ8ΒΛ-9Ε9 του Φορέα Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας (ΦΔΛΠΙ), στην οποία το ΔΣ του ΦΔΛΠΙ, βασιζόμενο σε σύγχρονα επιστημονικά δεδομένα (αναφέρονται αναλυτικά στην έκδοση), εκφράζει τη σαφή αντίρρησή του στην πρόταση χωροθέτησης ΑΣΠΗΕ στις εν λόγω περιοχές ενδιαφέροντος, Ζώνη Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ) «Όρος Δούσκον, Οραιόκαστρο, δάσος Μερόπης, κοιλάδα Γορμού και λίμνη Δελβινακίου» GR2130010 και πλησίον αυτής.

iii) Την πλήρη παράλειψη αναφοράς ότι οι θέσεις χωροθέτησης ανεμογεννητριών, βρίσκονται σε χαρακτηρισμένες προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 στις αιτήσεις για χορήγηση άδειας εγκατάστασης αιολικών σταθμών στον εν λόγω Χάρτη της ΠΑΕ.

iv) Τις επιστημονικές βιβλιογραφικές αναφορές για παρουσία απειλούμενων ειδών παγκοσμίου ερευνητικού ενδιαφέροντος και καταγραφή σημαντικών ενδιαιτημάτων προστατευμένων ειδών εντός και πλησίον πολυγώνων αιολικού πάρκου στο όρος Νεμέρτσικα, για το οποίο εκκρεμεί αίτημα αδειοδότησης.

v) Τις συστάσεις μελέτης του οικοσυστήματος Πωγωνίου η οποία εντοπίζει τη μεγάλη αναγκαιότητα αποφυγής μεγάλων οικοδομικών έργων και της δημιουργίας νέου οδικού δικτύου που θα επιτρέπει την πρόσβαση όλων, ακόμα και σε σημαντικούς οικοτόπους μεγάλων

υψομέτρων όπου και διαβιούν τα πιο σπάνια είδη (ΕΙΔΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΓΡΑΜΜΟΥ ΚΟΝΙΤΣΑΣ ΠΩΓΩΝΙΟΥ, 2008).

vi) Το ισχυρό ιστορικό, αρχαιολογικό και πολιτιστικό αποτύπωμα περιοχών της Νεμέρτσικας και Κουτσόκρανου.

vii) Ότι η εγκατάσταση αιολικού πάρκου στα όρη Νεμέρτσικα και Κουτσόκρανο αποτελεί μη αναστρέψιμη αλλοίωση φυσικότητας και κάλλους γηγενούς τοπίου. Ειδικά η οροσειρά της Νεμέρτσικας αποτελεί κυρίαρχο στοιχείο φυσικής θέας, για τα περισσότερα χωριά Πωγωνίου, και προς διαφορετικές κατευθύνσεις. Αυτό σημαίνει ότι, η τοποθέτηση ανεμογεννητριών στις προαναφερόμενες περιοχές, είναι απόλυτα επιζήμια για τον οικότουρισμό της περιοχής, στον οποίο στηρίζεται η επιβίωση και το μέλλον του Πωγωνίου.

viii) Τέλος, την καταγραφή πολλαπλών μαρτυριών και παραπόνων κατοίκων Πωγωνίου σχετικά με τη λειτουργία εγκατεστημένου αιολικού πάρκου στο όρος Κασιδιάρη Πωγωνίου και συγκεκριμένα 1) για συνεχή ηχορύπανση τη διάρκεια της ημέρας και φωτορύπανση τις νυχτερινές ώρες 2) για καταστροφή συγκεκριμένων οικοθέσεων που φύονται γηγενή σπάνια είδη όπως π.χ. εξαφάνιση της *Peonia peregrina* (είδος παιώνιας), λόγω διάνοιξης δρόμων για εγκατάσταση ανεμογεννητριών και την εξαφάνιση γυπών σε βραχώδες περιοχές του όρους 3) για πλήρη έλλειψη επισκεψιμότητας από τον ντόπιο πληθυσμό και από ορειβάτες- και οικοπεριηγητές, λόγω δραματικής καταστροφής του φυσικού κάλλους του όρους,

εκφράζουμε την **ΕΝΤΟΝΗ ΑΝΗΣΥΧΙΑ** καθώς και την **ΑΝΤΙΡΡΗΣΗ** μας για πιθανή αδειοδότηση εγκατάστασης ανεμογεννητριών στα όρη Νεμέρτσικα-Κουτσόκρανο, λόγω της μεγάλης πιθανότητας βλαβερών συνεπειών της λειτουργίας των αιολικών πάρκων στο περιβάλλον, την ευζωΐα των κατοίκων καθώς και την οικοανάπτυξη των προαναφερόμενων γεωγραφικών περιοχών.

Για το Διοικητικό Συμβούλιο

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΖΗΜΟΥΡΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ ΠΟΤΣΗΣ